GAL z ★ 2017

http://www.mimuw.edu.pl/~aweber/zadania/gal2017gw/

Wersja 2.6.2017

1 Przestrzenie rzutowe

Patrz osobny plik
http://www.mimuw.edu.pl/~aweber/zadania/gal2017gw/Przestrzenie_rzutowe-zadania.pdf .
Do zrobienia na ćwiczeniach: zadania 53.3, 53.4, 53.14, 53.16.

2 Formy dwuliniowe

2.1. Wyznaczyć macierz formy dwuliniowej na $\mathbb{R}^3$ w bazie e'_i gdy dana jest macierz w bazie standardowej

a) $\begin{bmatrix} 1,2,3 \\ 3,1,4 \\ 5,1,6 \end{bmatrix}$ $e'_1 = e_1 + e_2,\ e'_2 = e_1 - e_2,\ e'_3 = 2e_1 + e_2 + e_3.$

b) $\begin{bmatrix} 1,2,2 \\ 2,5,6 \\ 2,6,9 \end{bmatrix}$ $e'_1 = e_1 - e_2,\ e'_2 = e_1 + 2e_2,\ e'_3 = e_1 + e_2 - e_3.$

Definicja *Podprzestrzeń $W \subset V$ nazywamy całkowicie zdegenerowaną (ze względu na formę symetryczną ϕ), jeżeli $\phi_{|W \times W}$ jest formą zerową.*

Wektor v nazywa się izotropowy (ze względu na formę symetryczną ϕ) gdy $\phi(v, v) = 0$.

2.2. W przestrzeni W macierzy 2×2 o współczynnikach rzeczywistych rozpatrujemy formę dwuliniową $\phi(A, B) = tr(AB)$. Sprawdzić, czy ta forma zadaje izomorfizm W z W^*. Znaleźć $W^\perp$ i stożek wektorów izotropowych. Znaleźć największy wymiar podprzestrzeni całkowicie zdegenerowanej.

Definicja *Przetrzeń ortogonalna (V, ϕ) to przestrzeń liniowa V wraz z ustaloną symetryczną formą dwuliniową $\phi : V \times V \to \mathbb{K}$.*

Definicja *Przestrzeń ortogonalna z iloczynem zadanym w pewnej bazie przez macierz*

$$\begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$$

nazywa się płaszczyzną hiperboliczną.

2.3. Udowodnić, że płaszczyzna hiperboliczna zawiera wektor α, taki że $\mathrm{lin}\{\alpha\}^\perp = \mathrm{lin}\{\alpha\}$.

2.4. Dla niezdegenerowanej przestrzeni ortogonalnej (V, ϕ) nad ciałem charakterystyki różnej od 2 następujące warunki są równoważne:

a) (V, ϕ) jest sumą ortogonalną płaszczyzn hiperbolicznych

b) istnieje podprzestrzeń $W \subset V$, taka, że $W^\perp = W$

c) w pewnej bazie macierz ϕ ma postać:

$$\begin{bmatrix} 0 & I \\ I & 0 \end{bmatrix},$$

gdzie I jest macierzą identyczności

d) $V = W_1 \oplus W_2$, gdzie W_1 i W_2 są całkowicie zdegenerowane.

2.5. Rozpatrując przestrzeń ortogonalną nad $\mathbb{R}$ o macierzy:

$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

wykazać, że płaszczyzny hiperboliczne o których mowa w a) zadaniu powyszym nie są wyznaczone jednoznacznie.
W powyższym zadaniu b) przestrzeń W nie jest wyznaczona jednoznacznie.

2.6. Niech (V, ϕ) będzie rzeczywistą przestrzenią dwuliniową wymiaru $2n$. Niech V będzie sumą ortogonalną n-wymiarowych podprzestrzeni V_+ i V_- takich, że ϕ jest dodatnio określona na V_+ i ujemnie określona na V_-. Udowodnić, że:

a) Każda podprzestrzeń (V, ϕ) całkowicie zdegenerowana ma wymiar nie większy niż n;

b) Istnieje podprzestrzeń (V, ϕ) całkowicie zdegenerowana wymiaru n;

c) Każda podprzestrzeń całkowicie zdegenerowana jest zawarta w n wymiarowej podprzestrzeni całkowicie zdegenerowanej.

2.7. W przestrzeni ortogonalnej $(\mathbb{R}^4, \phi)$, gdzie ϕ w bazie standardowej jest zadane przez macierz:

$$\begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 1 & 0 & 1 & -1 \\ 0 & 1 & -1 & 1 \end{bmatrix}$$

a) znaleźć bazę prostopadłą tej przestrzeni ortogonalnej.

b) znaleźć $W^\perp$, gdzie W jest podprzestrzenią zadaną przez układ równań:

$$\begin{aligned} x_2 \quad &= 0 \\ x_1 + x_3 &= 0 \end{aligned}$$

Czy $\mathbb{R}^4 = W \oplus W^\perp$? Czy $(W, \phi_{|W \times W})$ jest przestrzenią ortogonalną niezdegenerowaną?

c) znaleźć stożek wektorów izotropowych.

2.8. Dana jest przestrzeń ortogonalna $(\mathbb{R}^3, \phi)$, gdzie ϕ w bazie standardowej jest zadane przez macierz:

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 \\ 1 & a & 1 \\ 0 & 1 & 2 \end{bmatrix}$$

a) dla jakich wartości parametru a, ϕ jest dodatnio określona?

b) dla $a = 2$ zastosować ortogonalizację Gramma Schmidta i znaleźć bazę ortonormalną $(\mathbb{R}^3, \phi)$.

2.9. Niech (V, ϕ) będzie niezdegenerowaną przestrzenią ortogonalną, niech $\phi\colon V \longrightarrow V^*$ będzie izomorfizmem wyznaczonym przez ϕ. Pokazać, że jeśli $\alpha_1, .., \alpha_n$ jest bazą V, taką że $\alpha_1, .., \alpha_k$ jest bazą $W \subseteq V$, to $\phi^{-1}(\alpha^*_{k+1}), .., \phi^{-1}(\alpha^*_n)$ jest bazą $W^\perp$.

2.10. Udowodnić twierdzenie Witta: Niech V będzie niezdegenerowaną przestrzenią ortogonalną, a $U, W \subset V$ jej podprzestrzeniami. Wówczas dla dowolnego izomorfizmu ortogonalnego $f : U \to W$ istnieje izomorfizm ortogonalny $f' : V \to V$, taki że $f'_{|U} = f$.

3 Formy kwadratowe, kwadryki afinicznie

3.1. Znaleźć takie współrzędne $\mathbb{R}^2$, że forma $x_1^2 - 2x_1x_2 + 4x_2^2$ ma postać $-4u_1u_2$.

3.2. Znaleźć przekształcenie liniowe, które formę rzeczywistą sprowadza do postaci kanonicznej:

a) $x_1x_2 + x_2x_3 + x_3x_4 + x_4x_1$

b) $x_1^2 + 5x_2^2 - 4x_3^2 + 2x_1x_2 - 4x_1x_3$

3.3. Opisać typ kwadryki i znaleźć jej środek symetrii (jeśli istnieje)
$x_1^2 - 2x_2^2 + x_3^2 + 6x_2x_3 - 4x_1x_3 - 8x_1 = 0$

3.4. Znaleźć rodziny prostych pokrywające powierzchnię
a) hiperboloida jednopowlokowa $x^2 + y^2 - z^2 = 1$,
b) paraboloida hiperboloczna $x^2 - y^2 = 2z$.

Zadania do domu pisemnie na 4.05

Zadania: **2.7, 3.2**

D1. Dana jest przestrzeń liniowa z dwuliniową formą symetryczną (V, ϕ) , $W \subset V$. Pokazać, że

$$\dim W + \dim W^{\perp} = \dim V + \dim(V^{\perp} \cap W)\,.$$

Definicja *Forma (V, ϕ) nad $\mathbb{Z}_2$ nazywa się parzysta, jeżeli dla każdego $v \in V$, $\phi(v, v) = 0$, a nieparzysta wtedy i tylko wtedy gdy istnieje v, dla którego $\phi(v, v) = 1$.*

D2 Rozważamy formy symetryczne nad $\mathbb{Z}_2$. Niech $\mathbb{1} = (\mathbb{Z}_2, \xi)$ oznacza formę jednowymiarową nad $\mathbb{Z}_2$, $\xi(x, y) = xy$. Niech $H = (\mathbb{Z}_2^2, \eta)$ oznacza płaszczyznę hiperboliczną.

a) Pokazać, że $\mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} \mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} \mathbb{1}$ jest izomorficzna z $\mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} H$.

b) Pokazać, że każda forma jest sumą ortogonalną $\mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} \mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} \ldots \overset{\perp}{\oplus} \mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} V$, gdzie V jest formą parzystą. Pokazać, że V jest sumą prostopadłą płaszczyzn hiperbolicznych i formy zerowej. Wynika z tego, że każda forma nad $\mathbb{Z}_2$ jest izometryczna z jedna z: $H^m \overset{\perp}{\oplus} 0^n$, $\mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} H^n \overset{\perp}{\oplus} 0^n$, $\mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} \mathbb{1} \overset{\perp}{\oplus} H^m \overset{\perp}{\oplus} 0^n$. Pokazać, że żadane dwie z powyższych nie są izometryczne.

4 Przekształcenia zachowujące formę dwuliniową

4.1. Niech (V, ϕ) będzie przestrzenią ortogonalną, Niech $V = W \oplus W^{\perp}$. Pokazać, że symetria względem W wzdłuż $W^{\perp}$ jest przekształceniem ortogonalnym.

4.2. Pokazać, że każde przekształcenie ortogonalne niezdegenerowanej przestrzeni ortogonalnej jest izomorfizmem liniowym.

4.3. Pokazać, że jeżeli (V, ϕ) przestrzenią ortogonalną, oraz $\phi(\alpha, \alpha) = \phi(\beta, \beta) \neq 0$, to istnieje symetria ortogonalna $f\colon V \longrightarrow V$, taka że $f(\alpha) = \beta$.

4.4. Pokazać, że każde przekształcenie ortogonalne niezdegenerowanej przestrzeni ortogonalnej jest izomorfizmem liniowym.

4.5. Pokazać, że każde przekształcenie ortogonalne niezdegenerowanej przestrzeni ortogonalnej wymiaru n jest złożeniem co najwyżej n symetrii prostopadłych.

4.6. Pokazać, że dla przekształcenia ortogonalnego niezdegenerowanej przestrzeni ortogonalnej, jeśli W jest podprzestrzenią niezmienniczą, to $W^{\perp}$ jest także podprzestrzenią niezmienniczą.

4.7. Niech (V, ϕ) będzie przestrzenią ortogonalną, Pokazać,że jeżeli $V = V^{\perp} \oplus W$, to rzut ortogonalny na W jest przekształceniem ortogonalnym. Pokazać, że jeżeli $V = W \oplus W^{\perp}$ i rzut ortogonalny na podprzestrzeń W jest przekształceniem ortogonalnym, to $W^{\perp} \subseteq V^{\perp}$.

5 Przestrzenie z iloczynem skalarnym

5.1. Niech $W \subset \mathbb{R}^n$ będzie k wymiarową podprzestrzenią przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^n$ ze standardowym iloczynem skalarnym. Niech $A, B \in M_{(n\times k}(\mathbb{R})$ bedą macierzami, których kolumny są ortonormalnym bazami W. Pokazać, że $AA^T = BB^T$.

5.2. Zastosować metodę ortogonalizacji Gramma-Schmidta do bazy $1, X, X^2, .., X^n$ w przestrzeni wielomianów stopnia $\leq n$ z iloczynem skalarnym $(f, g) = \int\limits_{-1}^{+1} f(x)g(x)dx$.

5.3. Rozpatrujemy przestrzeń euklidesową $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym. Zastosować metodę ortonormalizacji Gramma-Schmidta, aby otrzymać ortonormalną bazę podprzestrzeni $\text{lin}\{(1, 1, -1, -2), (5, 8, -2, -3), (3, 9, 3, 8)\}$.

5.4. Pokazać, że jeśli w liniowej przestrzeni euklidesowej $\alpha_1, \ldots, \alpha_n$ jest bazą ortonormalną zaś $\beta_1, \ldots, \beta_n$ jest układem wektorów takim, że $\sum_{i=1}^{i=n} \|\beta_i\|^2 < 1$, to układ $\alpha_1 + \beta_1, \ldots, \alpha_n + \beta_n$ jest liniowo niezależny.

5.5. a) Wykazać że forma 2-liniowa $\phi(A, B) = -Tr(AB)$ jest iloczynem skalarnym na przestrzeni liniowej antysymetrycznych macierzy $n \times n$.
b) Niech $C \in O(n)$. Wykazać, że jeśli A jest macierzą antysymetryczną, to CAC^{-1} też jest macierzą antysymetryczną. Ponadto $A \mapsto CAC^{-1}$ jest izometrią przestrzeni macierzy antysymetrycznych ze względu na formę ϕ.

5.6. W przestrzeni $M_{n\times n}(\mathbb{R})$ z iloczynem skalarnym $\langle A, B\rangle = Tr(AB^T)$ znaleźć, podając jej bazę lub opisujący ją układ równań, podprzestrzeń prostopadłą do podprzestrzeni złożonej z macierzy o śladzie równym 0.

5.7. Pokazać, że wyznacznik Gramma spełnia nierówność:

$$G(\alpha_1, .., \alpha_2, \beta_1, .., \beta_l) \leq G(\alpha_1, .., \alpha_k)G(\beta_1, .., \beta_l)$$

przy czym równość zachodzi wtedy i tylko wtedy gdy $(\alpha_i, \beta_j) = 0$ dla dowolnych $1 \leq i \leq k$, $1 \leq j \leq l$ lub conajmniej jeden z układów $\alpha_1, .., \alpha_k$, $\beta_1, .., \beta_l$ jest liniowo zależny.

6 Izometrie liniowe przestrzeni z iloczynem skalarnym

6.1. Udowodnić, że przekształcenie ortogonalne płaszczyzny euklidesowej jeśli zachowuje orientację, to jest obrotem, a jeśli ją zmienia to jest symetrią względem prostej.

6.2. Przekształcenie przestrzeni euklidesowej zadane jest, w kanonicznej bazie ortonormalnej e_1, e_2, e_3 macierzą:

$$\frac{1}{3}\begin{pmatrix} 2 & -1 & 2 \\ 2 & 2 & -1 \\ -1 & 2 & 2 \end{pmatrix}.$$

Przedstawić to przekształcenie w postaci złożenia co najwyżej trzech symetrii prostopadłych względem płaszczyzn.

6.3. Udowodnić, że złożenie dowolnej liczby obrotów przestrzeni liniowej euklidesowej trójwymiarowej jest obrotem.

6.4. Rozpatrujemy $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym. Znaleźć macierz w bazie standardowej i wzór analityczny opisujący rzut prostopadły na podprzestrzeń $W = \text{lin}\{(1, 1, 1, 1), (1, 2, 2, -1), (1, 0, 0, 3)\}$.

6.5. Przekształcenie ortogonalne $f : \mathbb{R}^4 \longrightarrow \mathbb{R}^4$ przestrzeni euklidesowej ze standardowym iloczynem skalarnym ma w standardowej bazie ortonormalnej macierz:

$$\frac{1}{2}\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & -1 & -1 \\ -1 & 1 & -1 & 1 \\ -1 & 1 & 1 & -1 \end{pmatrix}$$

Znaleźć bazę ortonormalną, w której przekształcenie f ma formę kanoniczną. Znaleźć tę formę.

Zadania domowe na 15 maja 2017

6.6. Znalezć warunki konieczne i dostateczne na to, by by zbiór liczb dodatnich $\{a_{ij} : 0 \geq j \geq n, i > j\}$ był

a) zbiorem odległości wszystkich możliwych par wierzchołków n wymiarowego sympleksu w przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^n$,

b) zbiorem odległości wszystkich możliwych par punktów pewnego zbioru $n+1$ punktów przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^n$ (to znaczy nie zakładamy tak jak w a), że punkty są w położeniu ogólnym).

6.7. Niech $A \in M_{3\times 3}(\mathbb{R})$ będzie macierzą ortogonalną i $\det A = 1$. Pokazać, że

1. $(\operatorname{tr} A)^2 - \operatorname{tr} A^2 = 2 \operatorname{tr} A$
2. $((\sum_{i=1}^{3} a_{ii}) - 1)^2 + \sum_{1\leq i<j\leq 3}(a_{ij} - a_{ji})^2 = 4$

6.8. Pokazać,że jeżeli $w(\lambda)$ jest wielomianem charakterystycznym $n \times n$ macierzy ortogonalnej A. Pokazać, że $\lambda^n w(\lambda^{-1}) = \pm w(\lambda)$.

6.9. Zadanie 6.5

7 Afiniczne przestrzenie euklidesowe

Definicja *W afinicznej przestrzeni euklidesowej (E,ω) odległością punktu x_0 od podprzestrzeni afinicznej $H = y_0 + S(H)$ nazywamy minimum długości wektora $\omega(x_0, y)$, gdzie $y \in H$.*

7.1. Udowodnić, że odległość punktu x_0 od podprzestrzeni afinicznej $H = y_0 + S(H)$ jest równa długości rzutu prostopadłego wektora $\omega(x_0, y_0)$ na $S(H)^{\perp}$.

7.2. Udowodnić, że odległość $d(x_0, H)$ punktu x_0 od podprzestrzeni afinicznej $H = y_0 + S(H)$, gdzie $S(H) = \operatorname{lin}\{\alpha_1, .., \alpha_k\}$, można wyrazić przy pomocy wyznacznika Gramma G:

$$(d(x_0, H))^2 = \frac{G(\alpha_1, \alpha_2, .., \alpha_k, \omega(x_0, y_0))}{G(\alpha_1, \alpha_2, .., \alpha_k)},$$

7.3. W afinicznej przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym znaleźć (na dwa sposoby) odległość punktu $(4, 2, -5, 1)$ od podprzestrzeni opisanej przez układ równań:

$$\begin{aligned} 2x_1 - 2x_2 + \ x_3 + 2x_4 &= 9 \\ 2x_1 - 4x_2 + 2x_3 + 3x_4 &= 12. \end{aligned}$$

7.4. W przestrzeni afinicznej euklidesowej $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym znaleźć odległość punktu $(2, 4, -4, 2)$ od podprzestrzeni danej przez układ równań:

$$\begin{aligned} x_1 + 2x_2 + x_3 - \ x_4 &= 1 \\ x_1 + 3x_2 + x_3 - 3x_4 &= 2 \end{aligned}$$

7.5. W afinicznej przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym znaleźć miejsce geometryczne punktów, przez które można przeprowadzić prostą prostopadła do płaszczyzn P_1 i P_2 i mającą z nimi niepuste przecięcie.

$$P_1 : \quad [1, 2, -1m - 9, -13] + \operatorname{lin}\{(2, 3, 7, 10, 13), (3, 5, 11, 16, 21)\}$$

$$P_2 : \quad \begin{aligned} 3x_1 - 5x_2 + 2x_3 - \ x_4 + \ x_5 &= -22 \\ 2x_1 + 4x_2 + 3x_3 - \ x_4 - 3x_5 &= -4 \\ 9x_1 + 3x_2 + \ x_3 - 2x_4 - 3x_5 &= -138 \end{aligned}$$

Znaleźć odległość P_1 od P_2. podpprzestrzeń wymiaru $\dim S(P_1) \cap S(P_2)$

7.6. W przestrzeni afinicznej euklidesowej $\mathbb{R}^4$ dane są proste $L = \{[0,7,1,2] + t(0,1,-1,0)\}$ oraz $K = \{[1,1,1,1] + t(1,0,0,-1)\}$. Znaleźć płaszczyznę przechodzącą przez punkt $[4,1,3,1]$, która jest prostopadła do L i nie przecina K.

7.7. Niech H i K bedą podprzestrzeniami euklidesowej przestrzeni afinicznej E i niech $H \cap K = \emptyset$. Pokazać,że istnieje prosta L taka, że $L \perp H$, $L \perp K$, i L ma punkty wspólne z H i z K.

8 Przekształcenia afiniczne przestrzeni euklidesowej

8.1. Pokazać, że jeżeli przekształcenie ortogonalne afinicznej przestrzeni euklidesowej ma dwie niezmiennicze podprzestrzenie afiniczne skośne, to ma punkt stały.

8.2. Znaleźć wzór na symetrię prostokątną euklidesowej przestrzeni $\mathbb{R}^4$ ze standardowym iloczynem skalarnym względem $lin\{\beta_1, \beta_2\}$, gdzie $\beta_1 = [1,1,-1,-2]$, $\beta_2 = [5,8,-2,-3]$.

8.3. Niech w przestrzeni afinicznej euklidesowej $\mathbb{R}^3$ ze standardowym iloczynem skalarnym hiperpłaszczyzny P i Q będą dane równaniami: $P = \{x_1 + 2x_2 - 3x_3 = 6\}$, $Q = \{x_1 + x_2 + x_3 = 3\}$. Znaleźć równania opisujące obraz płaszczyzny Q przy
a) rzucie prostopadłym na płaszczyznę P.
b) symetrii prostopadłej względem płaszczyzny P.

9 Kwadryki w przestrzeni euklidesowej

9.1. Znaleźć oś symetrii paraboli $x^2 + 4xy + 4y^2 + 8x + y = 8$.

9.2. Dany jest stożek $x^2 + y^2 = z^2$. Opisać wszystkie możliwe przekroje stożka płaszczyzną.

9.3. Znaleźć osie kwadryki $4x_1x_2 + 3x_2^2 + 3x_3^2 + 4x_1x_3 - 2x_2x_3 = 1$.

Do domu na 29 maja: Proszę zrobić zadania 7.7, 8.3, 9.3 oraz:

9.4. Dane sa symetryczne macierze rzeczywiste A i B. Załóżmy, że A, B oraz $A - B$ są dodatnio określone. Udowodnić, że jeśli $AB = BA$ to $det(A) > det(B)$. Czy założenie $AB = BA$ jest konieczne?

10 Przekształcenia samosprzężone

Zadania mające na celu lepsze wyjaśnienie definicji

10.0a Niech ϕ będzie iloczynem skalarnym w przestrzeni skończonego wymiaru. Oznaczmy przez $\tilde{\phi} : V \to V^*$ izomorfizm zadany przez ϕ:

$$\alpha \mapsto (\alpha, -)\,.$$

Niech $f : V \to V$ dowolnym przekształceniem liniowym przestrzeni euklidesowej V. Niech $f^* : V^* \to V^*$ będzie przekształceniem sprzężonym (w sensie I semestru GALu). Niech $f^\sharp = \tilde{\phi}^{-1} \circ f^* \circ \tilde{\phi}$. Pokazać, że $f^\sharp$ jest przekształceniem sprzężonym do f w sensie iloczynu skalarnego, tzn

$$\forall \alpha,\, \beta \in V \quad (f(\alpha), \beta) = (\alpha, f^\sharp(\beta))\,.$$

Jak to jest z przestrzeniami zespolonymi z iloczynem hermitowskim?

10.0b Pokazać, że jeżeli $\varphi \in End(V)$ jest dodatnio określony, to φ jest automorfizmem i $\mu(\alpha, \beta) = \phi(\varphi(\alpha), \beta)$ jest iloczynem skalarnym. Pokazać, że jeżeli μ jest iloczynem skalarnym na V, to istnieje dodatnio określony automorfizm φ, dla którego $\mu(\alpha, \beta) = \phi(\varphi(\alpha), \beta)$.

Definicja: *Niech (V, ϕ) będzie skończenie wymiarową przestrzenią z iloczynem skalarnym. Powiemy, że $\varphi \in End(V)$ jest dodatnio określony wtedy i tylko wtedy, gdy jest samosprzężony względem ϕ oraz dla każdego $0 \neq \alpha \in V$, $\phi(\varphi(\alpha), \alpha) > 0$.*

Pokazać, że $\varphi \in End(V)$ jest dodatnio określony wtedy i tylko wtedy, gdy istnieje automorfizm $\psi \in Aut(V)$, taki że $\varphi = \psi^*\psi$, gdzie $\psi^*(\alpha)$ jest automorfizmem spełniajacym warunek $\phi(\psi(\alpha), \beta) = \phi(\alpha, \psi^*(\beta))$.

10.0c Niech (V, ϕ) będzie przestrzenią liniową z iloczynem skalarnym/hermitowskim, zadanym w pewnej bazie $\alpha_1, .., \alpha_n$ przez macierz U. Niech $\phi \colon V \longrightarrow V$ będzie przekształceniem liniowym, które w bazie $\alpha_1, .., \alpha_n$ ma macierz A. Znaleźć macierz przekształcenia sprzężonego.

Właściwe zadania

10.1. Niech ϕ będzie przekształceniem samosprzężonym. Wykazać, że $ker\, \phi \perp im\, \phi$ oraz $ker\, \phi$ i $im\, \phi$ rozpinają całą przestrzeń (ortogonalna suma prosta).

10.2. W przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^3$ iloczyn skalarny w bazie standardowej jest zadany przez macierz:

$$\begin{pmatrix} 2 & -1 & 0 \\ -1 & 2 & -1 \\ 0 & -1 & 1 \end{pmatrix}$$

Spawdzić czy czy przekształcenie $\phi(x_1, x_2, x_3) = (x_1 + 2x_2 - 3x_3, 2x_1 - 3x_2 + x_3, 3x_1 + 2x_2 - x_3)$ jest samosprzężone.

10.3. Niech przekształcenie samosprzężone ϕ przestrzeni euklidesowej będzie dane w pewnej bazie ortonormalnej przez macierz A. Znaleźć ortonormalną bazę wektorów własnych ϕ oraz macierz ϕ w tej bazie. (Uwaga: Sformułowanie to jest równoważne sformułowaniu: znaleźć macierz ortogonalną B taką, że $B^T AB$ jest macierzą diagonalną. Baza, lub równoważnie macierz B, nie musi być wyznaczona jednoznacznie).

$$\text{a)} \quad A = \begin{pmatrix} 17 & -8 & 4 \\ -8 & 17 & -4 \\ 4 & -4 & 11 \end{pmatrix} \qquad \text{b)} \quad A = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

10.4. Niech $f \colon \mathbb{R}^n \longrightarrow \mathbb{R}^n$ będzie przekształceniem przestrzeni euklidesowej, takim że f jest samosprzężone i ortogonalne. Pokazać, że f jest symetrią względem pewnej podprzestrzeni wzdłuż podprzestrzeni do niej prostopadłej.

10.5. !!! Dane $0 < k < n$. Niech $A \in End(\mathbb{R}^n)$ zachowuje objętość równoległościanów k-wymiarowych. Pokazać, że A jest izometrią.

10.6. Niech φ będzie przekształceniem samosprzężonym przestrzeni euklidesowej $\mathbb{R}^n$. Pokazać, że

a) funkcja $f(x) = (\varphi(\alpha), \alpha)$ osiąga minimum na sferze jednostkowej

b) jeżeli λ_1 jest minimum funkcji f na sferze jednostkowej przyjmowanym w punkcie α_1, to α_1 jest wektorem własnym o wartości własnej λ_1.

c) pokazać, że przestrzeń $lin\{\alpha_1\}^\perp$ jest φ niezmiennicza i opisana w punkcie b) procedura stosowana indukcyjnie prowadzi do znalezienia ciągu rosnącego wartości własnych $\lambda_1 \leq \lambda_2 \leq \cdots \leq \lambda_n$ i odpowiadających im wektorów własnych.

10.7. Operator $A \in End(\mathbb{C}^2)$ jest zadany macierzą

$$\begin{pmatrix} 4 + 2i & 5 + 4i \\ 4 + 3i & 2 \end{pmatrix}$$

Przedstawić A jako złożenie BP operatora samospreżonego dodatnio-określonego P i unitarnego B. (To jest zadanie na rozkład biegunowy.)

10.8. Udowodnić, że przekształcenia samosprzężone ϕ i ψ przestrzeni euklidesowej są przemienne (tzn. $\phi\psi = \psi\phi$) wtedy i tylko wtedy, gdy posiadają wspólną ortonormalną bazę wektorów własnych.

10.9. Znaleźć wspólną bazę ortonormalną (względem standardowego iloczynu skalarnego w $\mathbb{R}^4$) złożoną z wektorów własnych macierzy:

$$\begin{pmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \end{pmatrix} \qquad \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 1 & 0 \end{pmatrix}$$

10.10. Niech φ będzie przekształceniem samosprzężonym przestrzeni euklidesowej takim, że $(\varphi(\alpha), \alpha) \geq 0$ dla dowolnego $\alpha \in \mathbb{R}^n$. Pokazać, że:
a) jeżeli dla pewnego wektora α_0, $(\varphi(\alpha_0), \alpha_0) = 0$, to $\varphi(\alpha_0) = 0$;
b) jeśli dla każdego $t \in \mathbb{R}$ i dowolnego β, $(\varphi(\alpha_0 + t\beta), \alpha_0 + t\beta) \geq 0$, to $(\varphi(\alpha_0), \beta) = 0$.

DO DOMU NA 5 CZERWCA pisemnie

10.11. Zadanie 10.3.a

10.12. Jeśli A jest operatorem samosprzężony, to $\exp(iA) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(iA)^n}{n!}$ jest unitarny. Jeśli B jest unitarny, to istnieje samosprzężony A, taki, że $B = \exp(iA)$.

10.13. Niech $A \in U(n)$. Wykazać, dla każdej liczby naturalnej k istnieje wielomian f (być może zależny od A) taki, że $(f(A))^k = A$.

10.14. Znałeźć rozkład biegunowy macierzy $\begin{pmatrix} 4 & -2 & 2 \\ 4 & 4 & -1 \\ -2 & 4 & 2 \end{pmatrix}$.

10.15. Niech A będzie operatorem dodatnio określonym, a B operatorem półdodatnio określonym. Udowodnić że wartości własne AB są rzeczywiste. (Uwaga: nie zakładamy, że $AB = BA$.)

11 Kwaterniony

11.1. Udowodnić, że jeśli a i b są liczbami całkowitymi będącymi sumami czterech kwadratów liczb całkowitych, to iloczyn ab też jest sumą czterech kwadratów.

11.2. Udowodnić, że wszystkie elementy $h \in \mathbb{H}$ speniające $h^2 = -1$ są sprzężone, tzn jeśli $g^2 = h^2 = -1$, to istnieje element $k \in \mathbb{H}$, taki, że $khk^{-1} = g$.

11.3. Opisać wszystkie sposoby na jakie można zanurzyć $\mathbb{C}$ w $\mathbb{H}$ z zachowaniem działań?

11.4. Utożsamiając kwaterniony z macierzami wykazać, że iloczyn skalarny w kwaternionach jest równy $(x, y) = Tr(xy^*)$.
(a) $c \mapsto \infty$ oraz $\infty \mapsto c$,
(b) x i $\mu = (x)$ leżą na promieniu wychodzącym z c,
(c) $||x - c||\,||\mu(x) - c|| = r^2$.)
Korzystając z identyfikacji $\mathbb{R}^3$ z $im(\mathbb{H})$ przedstawić odbicia wzgłedem płaszczyzn i inwersje wzglądem sfer za pmomocć mnożenia kwaternionowego.

11.5. Wykazać, że odwzorowanie $SL_2(\mathbb{C}) \to SO^+(1,3)$ opisane w notatkach do wykładu (9.6) jest „na".
Wsk: Wykazać, że każdy elemen $SO^+(1,3)$ można predstawić jako ABC, gdize $A, C \in SU(2)$, $B \in SO^+(1,1)$.